

Landskap och kulturarv

Kalevalasällskapets årsbok 105

Redaktörer Niina Hämäläinen & Susanne Österlund-Pöttsch

Vad är (ett) landskap? Då landskap tidigare förstods som något passivt i bakgrunden, betonas idag ofta landskapets agens, i synnerhet inom kulturarvsdiskurser (Smith 2006, 77–78). Geografen Denis Cosgrove har beskrivit ”landskap” som ett synsätt format av ideologi (1984, 46). Världen representeras följaktligen visuellt genom kartor och avbildningar. Denna aspekt är framträdande i hur landskap, konkreta såväl som abstrakta, har haft en nyckelroll i skapandet av nationella och etniska identiteter. Typiskt för dessa landskap är att de är symboliskt laddade och anses representera nationens egenskaper. Men landskap inte bara utgör kulturarv, de producerar aktivt kulturarv (Smith 2006).

När det gäller konstruktionen av finskhet har markant olika typer av landskap använts för östlig och västlig finskhet, till exempel har karelska landskap haft en grundläggande betydelse i det finska nationella byggprojektet (Sihvo 1973), medan skärgårdslandskapet i sydvästra Finland har haft stor symbolisk betydelse i skapandet av en finlandssvensk identitet. Det ”finska” landskapet har även formats av en uppfattad motsättning mellan natur och kultur, där såväl karelska som samiska områden definieras som vilda och därmed främmande (ibid.; Soikkeli 2021, Magga 2007). ”Nationella” landskap, som är en integrerad del av många nationers identitet, tenderar att ikoniseras och reproduceras kontinuerligt i populärkulturen (Edensor 2002, 40).

Trots att landskap länge ansetts vara något som uppfattas på avstånd och som är kopplat till synsinnet, finns också mer konkreta sätt att studera landskap. Att möta landskap på plats är i grunden en multisensorisk upplevelse, där ljud-, lukt- eller känselintryck kan ha en lika stor, eller till och med större, inverkan än synen på hur landskapet uppfattas. I vardagliga sammanhang upplevs landskap främst genom sensorisk materialitet och förkroppsligad rörelse (Tilley 1994; Ingold & Vergunst 2008).

Landskap kan även vara ”dolda” och formas av fantasi, minne, myter och personlig interaktion (Ryden 1993; Piela & Kauppi red. 2020). Landskap är således berättande och ritualiserade. Sägner och berättelser som är knutna till en plats fungerar som en guide eller karta för hur man ska ta sig fram i omgivningen, men understryker också moraliska och sociala värden (Gunnell 2009). Minnen – kollektiva såväl som individuella – är knutna till landskap, och omvänt konstruerar minnen landskap både fysiskt och symboliskt. När denna skärningspunkt mellan minne och landskap tillskrivs värde genom olika politiska, ekonomiska, kulturella och sociala processer, blir landskapet uppfattat och reproducerat som kulturarv (Smith 2006).

I denna årsbok vill vi undersöka olika sätt på vilka landskap ges betydelse och hur landskap upplevs och gestaltas, både symboliskt och i interaktioner i vardagslivet. Landskap framställs inom ett brett spektrum av olika projekt och processer, både i relation till mänskliga aktiviteter och uppfattningar och i relation till varandra. Vi välkomnar särskilt årsbokbidrag som behandlar landskap som kulturarv, ideologi och föreställningsvärld. ”Landskap” syftar inte enbart på landsbygden eller ”naturen”, utan också på hur människor förhåller sig till den byggda miljön. Betraktas stadsbebyggelse som kulturlandskap i en finländsk kontext? I vilken grad präglas definitionen av finskhet (i dess vidaste bemärkelse) av emotionella, virtuella eller utopiska landskap? Vilka processer av kulturarvifiering har ikoniska finska landskap genomgått?

Årsboken 105 är tvåspråkig och vi välkomnar artiklar både på finska och svenska. Skicka ett abstrakt på en sida med tre nyckelord till Niina Hämäläinen (niina.hamalainen@kalevalaseura.fi) senast den 28 februari 2025. Godkända abstrakt kommer att meddelas i slutet av mars. Slutgiltiga manuskript ska vara inne senast den 31 december 2025, då kvaliteten på varje manuskript kommer att bedömas före peer review-processen. Redaktörer för Årsboken 105 är Niina Hämäläinen och Susanne Österlund-Pöttsch.

Kalevalasällskapets årsbok är en peer-review-volym som publicerats sedan 1921. Årsboken utges av Finska Litteratursällskapet som tryckt bok och open access-publikation.

Litteratur

- Cosgrove, Denis 1984. *Social Formation and Symbolic Landscape*. University of Wisconsin Press.
- Edensor, Tim 2002. *National Identity, Popular Culture and Everyday Life*. Routledge.
- Gunnell, Terry 2009. Legends and Landscape in the Nordic Countries. *Cultural and Social History*, 6(3), 305–322.
- Ingold, Tim & Vergunst, Jo Lee 2008. *Ways of walking. Ethnography and practice on foot*. Routledge.
- Magga, Päivi 2007. Rakennuksia, kotasijoja, muistoja – saamelaista kulttuuriympäristöä inventoimassa. Tiina Elo & Päivi Magga (toim.), *Eletty, koettu maisema – Näkökulmia saamelaiseen kulttuuriympäristöön*. Lapin ympäristökeskus.
- Piela, Ulla & Kauppi, Petja (red.) 2020. *Tuolla puolen, siellä jossakin. Käsityksiä kuvitelluista maailmoista*. Kalevalaseuran vuosikirja 99. SKS.
- Ryden, Kent C. 1994. *Mapping the Invisible Landscape*. University of Iowa Press.
- Sihvo, Hannes 1973. *Karjalan kuva: Karelianismin taustaa ja vaiheita autonomian aikana*. SKS.
- Smith, Laura Jane 2006. *Uses of Heritage*. Routledge.
- Soikkeli, Anu 2021. The Sámi cultural landscape as the scene of collective memory and identity — challenges in preserving. *Landscape History*, 42(2), 125–138. <https://doi.org/10.1080/01433768.2021.1999018>
- Tilley, Christopher 1994. *The Phenomenology of Landscape: Places, Paths and Monuments*. Berg.